

ESGUARD

Les cendres del cavaller

Silvestre Vilaplana

PROPOSTES DIDÀCTIQUES

Elaborades per
Vicent Ferrer
Silvestre Vilaplana

ESGUARD

edicions
bromera

La vida, apassionant i aventurera,
de l'autor del *Tirant lo Blanc*

PREMI DE NOVEL·LA CIUTAT D'ALZIRA

PROPOSTES DIDÀCTIQUES

1. *Les cendres del cavaller* és una novel·la que tracta de la vida del cavaller Joanot Martorell. Explica la seua professió i quines havien de ser les normes de comportament i de vida d'un cavaller.
2. Quins fets podem trobar al llarg del text que mostren els canvis de tendències de la vida cavalleresca? On veu Martorell els símptomes que mostren la davallada de l'esperit cavalleresc?
3. Fins a quin punt és important el concepte d'honor per a un cavaller? Especifica tot el que estaria disposat a fer per a conservar i mantenir net, tant el seu honor, com el de la família o el de la seua amada.
4. Explica què és, per a un cavaller, una batalla a ultrança.
5. Explica el procediment que s'emprava i les conseqüències que tenia una boda sorda.
6. La vida d'un cavaller solia tenir llargues estones dedicades a la cacera. Busca informació i redacta un text que explique com era la cacera amb falcó.
7. Relaciona la vida de Martorell i la de Tirant amb altres obres que parlen de l'època i de cavallers.

8. A la novel·la se'ns descriu la roba dels personatges. Redacta un fragment que explique com anirien vestits els personatges si l'acció se situara en els nostres dies.
9. Quina és la dificultat que hi ha en la relació entre Martorell i lady Elisabeth. Actualment tindria la mateixa importància? Raona la teua resposta.
10. L'educació del moment distribuïa les matèries entre el *Trivium* i el *Quadrivium*. Explica'n el contingut i el grau de coneixement que se'n tenia.
11. Dibuixa un mapa de l'Europa mediterrània i del Regne Unit. Marca-hi, amb fletxes i dates, el trajecte vital de Joanot Martorell.
12. Confecciona un eix cronològic, complementari del mapa anterior, en què anotes les diverses estades que realitza Martorell al llarg de la seua vida. Intenta acotar el temps de residència en cada lloc aprofitant les informacions del llibre.
13. Una part de la vida del nostre cavaller se situa a la ciutat de València del segle xv. En un moment concret es parla de la finalització de les obres de la Porta de Quart. Confecciona un plànol de la ciutat de València al segle xv o xvi, i explica com eren la ciutat, la muralla i les distintes portes d'accés al nucli urbà.
14. La lectura del llibre ens porta moltes vegades de viatge per distints ambients i paisatges. Redacta un text on es plantegen les dificultats dels viatges terrestres en aquelles èpoques, tant per al transport de les persones com de les mercaderies.

15. Ompli la graella de dades següent:

Lloc on viu Martorell:	
On mor el pare:	
Amb qui manté relacions Damiata:	
Lloc on viatja Martorell per salvar l'honor de la germana:	
Amb qui es casa Isabel Martorell:	
Nom de la dama que té relacions amb Martorell:	
Dama que inicia una campanya per enfonsar Martorell:	
Nom del marit de la dama:	
Amic de Martorell que viu grans aventures a bord d'un vaixell:	
Home a qui va dirigit el text de Martorell:	
Motiu pel qual li l'escriu:	

16. Els viatges marítims no eren menys perillosos. Al text es parla moltes vegades de les embarcacions. Busca informació sobre els diversos tipus de naus que solcaven la Mediterrània i compara-les amb les que feien els seus viatges per l'Atlàntic.

17. Fes un llistat dels queviures imprescindibles per a fer un viatge per la mar durant tres setmanes sense fer escales.
18. La pirateria ha estat present sempre a la mar i a les àrees costaneres. Busca fets històrics esdevinguts a les costes valencianes que parlen d'atacs de pirates i les seues conseqüències, i redacta'n un informe.
19. Mostra, amb un esquema visual en forma de piràmide, l'estructura social de la València de l'època del *Tirant*.
20. Al Regne de València medieval, com en altres terres peninsulars, coexistien tres grups ètnics diferents. Fes un quadre comparatiu de les característiques dels tres grups, i marca-hi les diferències i les semblances.
21. Per a Martorell i els seus coetanis, el món religiós té molta importància. Explica el paper de l'Església en aquells moments. Té més o menys poder que avui en dia? Reflexiona i argumenta la teua resposta.
22. Escribe una descripció d'una festa de l'època del *Tirant*: vestits, dependències, música, menjars, etc.
23. Joanot Martorell va viure fets històrics, molts dels quals apareixen a la novel·la *Les cendres del cavaller*. Tirant lo Blanc es un personatge inventat que dóna nom a una novel·la on es barregen fets històrics (presa de Constantinoble) amb altres inventats (els moros ataquen Anglaterra). Per què creus que Martorell degué fer aquesta barreja de realitat i ficció?

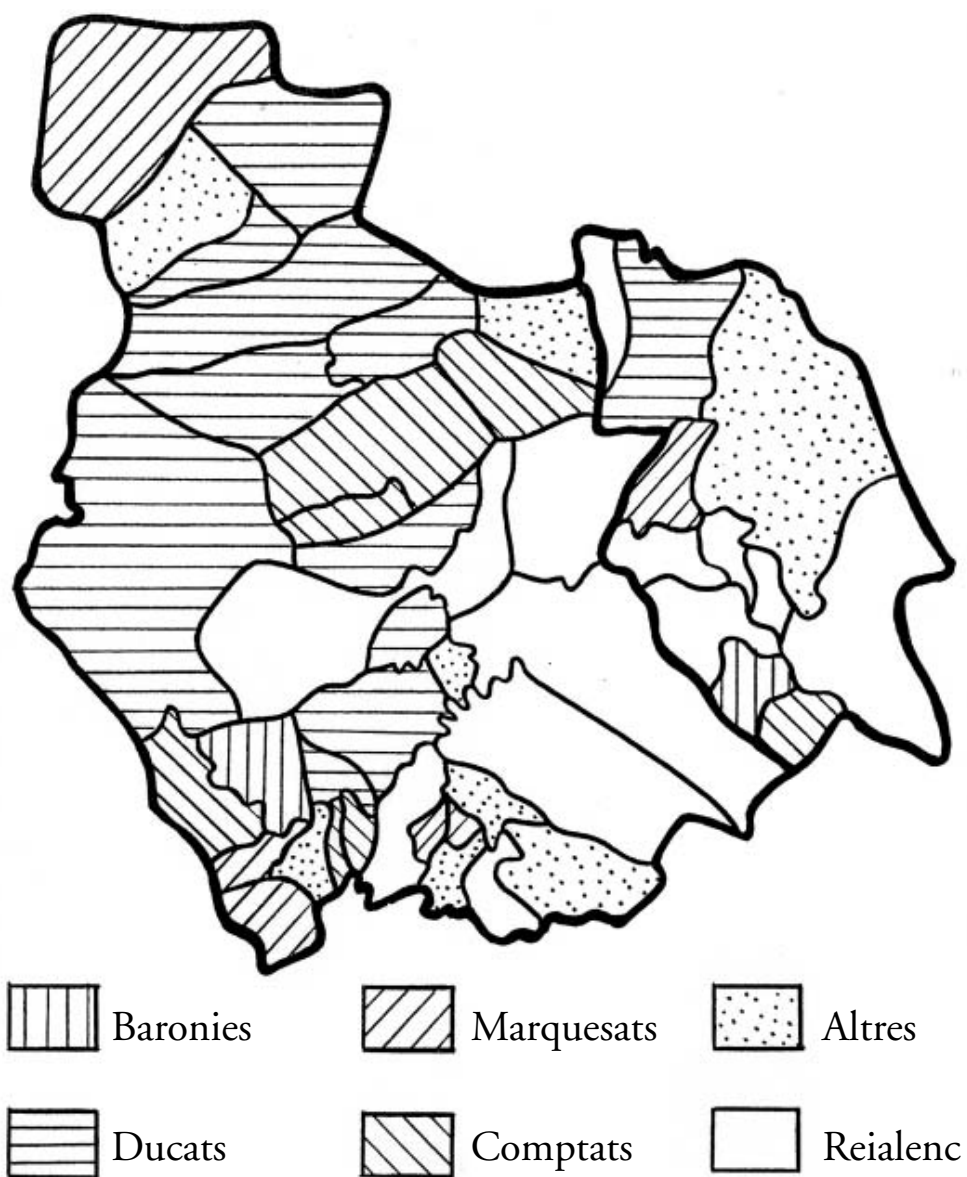
24. L'aventurer Jaume de Vilaragut és un personatge històric. Busca algun exemple d'un personatge actual, real o fictici, que actue de manera semblant. Narra la seua història.
25. A continuació, incloem la carta pobla de Carlet de l'any 1520. Encara que és un poc posterior a l'època del *Tirant*, pot servir com a mostra de les condicions que havien de suportar els habitants dels senyoriis. Analitza les diferències que hi ha entre les condicions que afecten els cristians i aquelles que només afecten els mudèjars. Busca informació sobre les paraules de les quals desconegues el significat.

	CRISTIANS	MUDÈJARS
Prerogatives senyoriales	<ul style="list-style-type: none"> • Morabatí. • Host. • Cavalcada. • Jurisdicció civil i criminal. 	<ul style="list-style-type: none"> • El mateix.
Serveis personals	<ul style="list-style-type: none"> • Un jornal de llaurar a l'any amb animal, en cas contrari dos jornals. Paga de dos diners pel senyor. 	<ul style="list-style-type: none"> • Un jornal de llaurar a l'any amb animal, en cas contrari dos jornals. Paga de dos diners.

Serveis personals	<ul style="list-style-type: none"> • Transport de materials per a les obres del castell o casa. • Guardar el castell en temps de necessitat. • Obrar debades en el castell o casa. Tallar i esporgar oms, fer cadafals i altres servituds. 	<ul style="list-style-type: none"> • Proveir de llenya i carbó. • Guardar el castell en temps de necessitat. • Obrar debades en el castell o en les regalies del senyor i portar la fusta necessària. Tallar i esporgar oms, fer cadafals i altres servituds acostumades. • Cavar les vinyes del senyor. Paga amb pa i un diner. • Portar el blat al castell. • Portar mobles i roba d'una casa a l'altra del senyor (màxim cinc llegües de Carlet), tants jornals com necessite.
Regalies	<ul style="list-style-type: none"> • Terç delme. • Monopolis del senyor: molí, forn, carnisseria i almàssera. 25 lliures de multa si va fora. La meitat de la moltura si per falta d'aigua ha de moldre fora. • Un terç del cost de portar les moles. 	<ul style="list-style-type: none"> • El mateix.

Rentes enfiteútiques	<ul style="list-style-type: none"> • Lluïisme. • Censos. <ul style="list-style-type: none"> –Diners. 20 diners per casa. 10 o 15 sous per jovada de terra. –Partició de fruits. Horta: terç delme i primícia. Secà: participó a 1/11. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lluïisme. • Censos. <ul style="list-style-type: none"> –Diners. Per les heretats 8 sous i 9 diners a l'any. 12 diners per fanecada de vinya. –Partició de fruits. Horta: participó a 1/4. Secà: participó a 1/11 delme i primícia del bestiar. • Alcaidia: una barcella de dacsa a l'any per cada heretat. • Cabeçatge: un almut de dacsa per cap.
Presents	<ul style="list-style-type: none"> • 15 parelles de gallines per Nadal. 	<ul style="list-style-type: none"> • 32 parelles i mitja de gallines per Nadal. • Dues arroves i mitja de mel/any. • Una càrrega de margallons/any.
Altres		<ul style="list-style-type: none"> • Donar productes al senyor a preu fixat: <ul style="list-style-type: none"> –Cabrits a 18 diners. –Gallines a 6 diners. –Polles a 4 diners. –Pollastres a 3 diners. –Ous a 1/3 de diner.

26. Aquest és un mapa de les riberes del Xúquer l'any 1804. Encara que és molt posterior a l'època del *Tirant* és plenament vàlid per a mostrar el predomini de terres senyorials a la comarca. Hi pots veure baronies, ducats, marquesats, comtats, propietats particulars i terres de reialenc. Busca informació sobre el baró d'Antella, la duquesa d'Almodóvar i el marquès de Bèlgida, per posar alguns exemples.

RIBERA ALTA	RIBERA BAIXA
Baró d'Antella: Antella	Baró de Llaurí: Llaurí
Duc de Gandia: Alfarp, Catadau i Llombai Duc de Villahermosa: Montserrat i Reial de Montroi Duquessa d'Almodóvar: l'Alcúdia i Tous Duc de l'Infantat: Alberic i Gavarda Duc de Montellano: Massalavés	Duc d'Hijar: Sollana
Marqués de Bèlgida: Torís, Sellent i Sant Joan de l'Ènova Marqués de Benimexís: Senyera Marqués d'Ariza: Cotes	Marqués de Bèlgida: Albalat
Comte de Casal: Alginet Comte de Carlet: Carlet i Benimodo Comte d'Albalat: Alcàntera i Beneixida Comte d'Orgaz: Sumacàrcer	Comte de Ròtova: Favara
Pascual Julià: Benimuslem Pascual Falcons: Benifaió Rafael Tallada: Manuel Antonio Palavecino: la Pobla Llarga José Cucaló: Càrcer Hospital General: Rafelguaraf Orde de Montesa: Montroi Monestir Aigües Vives: la Barraca	Godoy: Sueca
Pobles de reialenc: Alzira, Algemesí, Carcaixent, Guadassuar, Castelló de la Ribera i l'Ènova	Pobles de reialenc: Almussafes, Corbera, Cullera, Fortaleny, Polinyà i Riola

27. Les moreries o jueries de moltes ciutats van patir atacs per part dels cristians en algun moment. Redacta una crònica periodística, que s'hauria d'incloure en un periòdic provincial, sobre els fets esdevinguts a la ciutat de València l'any 1455, quan es va atacar la moreria.
28. La dinastia dels Trastàmara entra a la Corona d'Aragó amb Ferran d'Antequera. Fes una semblança de la vida d'aquest personatge i de les seues actuacions polítiques.
29. Ausiàs March entra a formar part de la família dels Martorell. Redacta una biografia breu d'aquest autor tan important per a la nostra literatura.
30. Torna a escriure amb les teues paraules com es produí la batalla de Ponça, en què va ser fet presoner Alfons el Magnànim.
31. Alfons el Magnànim va residir durant molt de temps a Nàpols. Busca informació sobre el palau on vivia i fes-ne una descripció.
32. Dibuixa un plànol del castell de Morella, lloc on va estar empresonat el príncep Carles de Viana per ordre de son pare.
33. Fes una crònica sobre la pèrdua de Constantinoble per part dels cristians.
34. Busca en el text elements de la medicina antiga i els remeis que s'empraven per a guarir els malalts.

35. La pesta solia visitar freqüentment qualsevol àrea del territori. Presentem a continuació la crida que es va fer a la ciutat d'Alzira el 29 de juliol de l'any 1350. Especifica quines eren les actuacions que duïen a terme les autoritats per a evitar els contagis. A més del que es parla al text, hi havia altres mesures preventives per a evitar els contagis. Explica-les. Què podia fer, a més, la població?

Ara hoiats, queus fan saber los honorables Justicia e jurats de la dita vila de Algezira a tot hom en general e a cascu en special, que com a lohor, gloria e servey de nostre senyor Deu Jesucrist e de la seua neneyta Mare, per tal que nostre Senyor deu per sa gran misericordia e pietat vulla mitigar e relevar de aquesta vila e terme de aquella e de altres circumvehins la plaga e pestilencia que a present per nostres demerits e pecats corre entre nosaltres e nostres circunvehins, los dits honorables Justicia e jurats havud parlament ab los honorables vicari, preveres e clero de la dita vila e altres, zelant la honor e servey de Deu e desijants obtenir ab nostre senyor Deu mitigroment e relevament de la dita plaga e pestilencia de mortalitat, hagen ordenat e provehit que sien fetes tres solemnes e devotes processions. Ço es una dema, que sera dijous, partint de senta Caterina e anant a seta Maria e que allis faça es diga la missa e lo divinal offici; la segona divendres partint de senta Caterina a sent Agosti, e alli en la capella de la Verge Maria se diga la missa es faça lo divinal offici. E la tercera, dissapte, ajustantse a senta Maria e venint processo feta, de dos en dos, a peu descalç, ab capirons als caps, mostrant dol e tristor, e les dones ligades honestament e ab aquella mes honestitat devosio que puxen, e que axi loants e pregants a Deu, vinguen a senta Caterina e que alli, a senta Maria de Sperança, se diga missa es faça lo divinal offici tan solennament com fer se puxa. E

per ço que les dites proffessions sien fetes solennement los dits honorables Justicia e jurats preguen requeren e manen a tot hom en general e a cascun en special, que cascu se dispona en seguir a esser en les dites provessons e divinals officis axi devotament e hoesta com li sia possible. E manen encara, sots pena de sexanta solds, que no sia algu qui gos o presumesscha obrir obradors ne fer fahena en los dies que les dites tres provessons se faran fins aquelles e los dits officis divinals sien fetes en les dites esglesies. E quart si qui a guardar si ha.

Arxiu municipal d'Alzira
Llibre dels Actes dels Jurats e del Consell
Sig. 03/4I, fol 29v. i 30

Propostes didàctiques referides al llibre
Les cendres del cavaller (ISBN: 84-7660-078-X)

© Edicions Bromera, S.L.
Polígon Industrial 1-46600 Alzira
www.bromera.com

© Vicent Ferrer / Silvestre Vilaplana, 2005